

ZEMTURA

LATGALES NOVADA NEDĒLAS LAIKRAKSTS

Nr. 38

1995. GADA 6. OKTOBRIS

CENA 5 SANTĪMI

ZEMLIKU, LIETUS, VEĻU, MIĶELA MĒNESIS

odien, 6. oktobri, katoli atceres priesteri Brunonu, bet sestdiena, 7. oktobris ir V. J. Marijas – Rožukrona karalienes diena. Pirmidien piemināmi mocekļi Dionozijs un viņa biedri, priesteris Jānis Leonards, bet otrdien, 10. oktobri – Francijs Bordža.

ZEMKOPJA KALENDĀRS. Sācies Zemliku, Lietus, Veļu un Miķela mēnesis. Mūsu naktis spīdeklis vēl divas dienas būs Zivju, tad divas – Auna, divas – Vērša un nākamajā ceturtdienā ieradīsies Dvīņu zīmē. Saules ceļš pāri šim zīmēm ir vienu reizi gadā un pašlaik tā atrodas Svaru zīmē. Ar ieicīšanu tajā 23. septembrī pulksten 15.14 sākās rudens. Pilna Mēness fāze testojas 7. oktobri pulksten 17.52. Novāc ziemaš ūķiru abolus, vāc un skābe vēlino ūķiru kāpostus. Augstajās lecektīvās stāda sipolus, lai agri pavasarī būtu leki (sācas testojoties, tās jānosedz). Ir veļu laiks, kurš sācies 29. septembrī un turpinās līdz 28. oktobrim.

1. oktobris bija Rudens Māras dirna, citiem vārdiem – Bēdigās, kad no kļētiņas meitām gulēt jānāk uz istabu un jāgaīda, vai vasaras brūtgāns nāks vai ne precības. Todien bija arī Pļaujas svētki, Rudenāji vai apkūlibas. Senos laikos darīja alu, sacepa maiizi un saucināja viesus. Pirmos ēdienu nobaudīja saimnieks. Pēc tā, kads laiks bija 1. oktobri, secināja, ka tāds tas būs arī visu nākamo vasaru. Veļu laiks, Zemliku jeb Dieva diens svināmas četras nedēļas, kad nedara nekādus lielos darbus, neku labību, domādamī, ka tad tā nedīgti. Šis ir svēts laiks un strādājami tikai kļūst darbi, vakaros mīlo mirusos vecāku, radu un draugu garus, stāsta pasakas un mīnītikas.

TIKŠANĀS AR «ZEMTURA» REDKOLĒGIJAS DARBINIEKIEM

Tikšanās ar esošajiem un potenciālajiem lasītājiem mūsu izdevumā redkolēgija ieplānojusi visos Latgales rajonu centros, pirmais šīs sērijas sarīkojums paredzēts Preiļos un ar rajona galvenās bibliotēkas piekrīšanu tas notiks šī gada 11. oktobri, plkst. 14.00.

Laipni lūdzam!

ĪVĀROJAMI DATI

12. oktobri aprītātu 75 godi vīnam nu pyrmajām V. Lōča izdevnīcības redaktorim Viktoram Vonogam. Jys beja dzimis 1920. godā Neicgala pogostā, beidzis Aglyunas gimnāziju, 1944. godā – Latvijas Universitātes Filologijas fakultates Baltu nūdu. Daudz rakstēja «Latgolas Bolsā», «Olūtā» un «Tāvu zemes kalendārā». Latgalu drukas aizlīguma atceļšanas 40 godu atceres krōjumā V. Vonogs deve nūzeimeigus rokstus par Latgolas rakstnīcības sōkumim par aizlīguma laika folkloras krōjumiem. Pēc 2. pasaula kara beja aspirants, pēc tam doceitījós Latvijas valsts universitātē. Nu 1989. goda jys otkon publīcē rokstus, veleitūs latgalīšu volūdas un literatūras vēstures problemom.

«Tāvu zemes kalendārs»

Lūdzam lasīt 3. lappusī

IESPĒJAMS, KA CELULOZES RŪPNĀCA BŪS LĪVĀNOS

Preiļu rajona padome pieņema lēmumu lūgt attiecīgas institūcijas starp vairākajiem priekšlikumiem par topošās celulozes rūpnīcas vietu izraudzīties Līvānu, kur uz esošo kokapstrādes uzņēmumu un bioķīmiskās rūpnīcas bāzes ir pietiekami labas iestrādes un šajā pilsētā liels bezdarbnieku skaits. Uzņēmuma jauda būs 250 – 450 tonnas gadā un darbosies pēc bezatlīkumu tehnoloģijas principiem, izmantojot visus koksnes pārstrādes produktus.

vainu visos citos, tikai ne sevi, sakā: tādā valstī un ar tādiem cilvēkiem nevar strādāt, neko nevar padarit. Šodien, pēc Preiļu braucienā, domāju, kā tā gan nekad navajaga darīt. Ja meklēt vainu, tad pašam sevi. Vēlēšanas paies kā viens acumirklis. Tas jau neko praktiski jaunu neienesīs. Vai jūs nepazīstat tos, kuri kandidē? Un vai vienas vēlēšanas valstī var ko kardināli izmaiņīt. Visu valsts attīstību un tautas nolemo dīvēs gaitu? Taču ne. Tās ir tāds mezglā punkts, tāds pārdomu mirklis, kad gribam ko labāku. Ceru, ka izdosies, ka mēs atkal sakārtosimies visos līmenos un arī paši sevi. Daudzīt turpinās to pašu darbu, ko aizsākuši.

Lai mēs pie kādas partijas piedērētu, tas nevar traucēt sadzīvot, sastrādāties, draudzēties. Un nedod Dievs, lai tās mēs pārverstu tādā partijā, kāda bija kādreiz. Lai cik daudzreiz redzēts kas slīkts, tas nedrīst mūs padarīt glēvākus vai nevarīgākus. Tieši otrādi, varam nemt par paraugu Kārlī Ulmani. Kad viņu nometa no amata – no Ministru prezidenta, atgriezās savā avīzē «Brīvā Zeme» un teica: «Atkal ir jāsakārto avīze, atkal ir jāsakārto domas, ko es gribu panākt. Un pēc tam pierādišu, ka tomēr man ir bijusi taisnība». Tas tāds piemērs no dives. Mēs Ulmani atceramies tikai tādu, kuram vienmēr ir bijuši panākumi, bet viņam jau arī dīvēs ceļš nav bijis rozēm kaisīts, viņš gājis no veiksmes uz veiksmi.

Atrodoto J. Raina muzejā, atceros tādu faktu, ka ar Raini viņi bijuši briesmīgi strīdnieki. Neteikšu, ka viņi labi satika – viens bija sociāldemokrāts, otrs – zemsavietis, bet tanī pilī, kur es strādāju. Ulamaņa potretam blakām atrodas Raina krūštēls. Tomēr viņiem bija daudz kas kopīgs. Rainis bija izcilis dzējnieks un, mans viedoklis, pavājē politiķis, bet Ulmanis – izcilis politiķis, bet pavājēs dzējnieks. Uz viņa vārdiem uzrakstīta viena dziesma. Domāju, ka arī šodien te ir politiķi ar dzējnieku dabu.

Ir labi, ka muzejs dzīvo, ka te viss sakopts, akurāts. To redzēju arī Preiļu slimnīcā, kurai grūti, bet cilvēku rokas dara lielus darbus.

Divas dienas – 23. un 24. septembrī Rēzekne risinājās spraigās Latgales sporta spēles. Pilsētas stadionā sacentās virieši volejbola un vieglatletikā, bet 1. vidusskolas sporta zālē spēkiem mērojās sievietes volejbola. Šajā skolā risinājās batalijas pie šaha un dambretes melnbaltajiem galddiniem, notika galda tenisa spēles. Pilsētas 2. vidusskolas zālē basketbola bumbu mētāja viriešu komandas, bet 3. vidusskollā – volejbola spēle sievietes. Dzelzceļnieku klubā savukārt rīteja sacensības novusā.

ROŽUKRONA MĒNESIS

Ar 1. oktobri sākas Dievmātes godam veltītais Rožukrona mēnesis. Tanī katoļu Baznīca ved mūs uz brīnišķo milās Dievmātes garīgo rožu dārzu, kur aicina apcerēt Jēzus un Viņa Mātes dzives noslēpumus.

Rožukronis tagadējā formā ir patīkamais kristiešu lūgšanas veids arīpus Svētās Mises. Tā necilību un dzīlumu, skaistumu un spēku gadu simtiem ilgi ir apdziedājuši svētie, pāvesti un visi garīgās dzīves vadītāji. Rožukroni pazīst ikviens katoļis un pat nekatoļi. Iespējams, ka lielākā daļa to skaita katru dienu. Daudzēm tas ir pirmā ticības mācības grāmata, kurā viņi lasa, atkārto un aug no dienas dienā ar kristīgās ticības galveno patiesības faktoru, proti – Dieva cilvēktāpanu.

Rožukronis ir ticīgā cilvēka ikdienas dievbijības maize, ar kuru tas stiprina mūsu garīgo dzīvi. Šī lūgšana ir slavas un lūgumu zelta kēde, ar kurās palīdzību mēs ejam pie Dieva, tāpat kā Dievs pie mums nāca caur savu viessvēto Māti Jaunavu Mariju.

Milēsim un skaiļūsim Rožukroni! Jo labāk to pazīsim un biežāk skaitīsim, jo stiprāki augsim mīlestībā. Nekad nebūs par daudz uzsūvert

Rožukrona

nepieciešamību, ievērojot mūsdieni lielo morāles pagrimumu kā atsevišķa cilvēka, tā arī tautu dzīve. Vairāku gadu simteņu gaitā Rožukronis ir pierādījies kā viens no iedarbīgākiem un spēcīgākiem ieročiem cīņā pret jaunumu un arī kā labu darbu veicinātājs. Izcilas dvēces visos laikos Šajā necilajā lūgšanā ir atradušas neizsmējamu vērtību avotu, kur tās ir smēlušās ierosmi saviem darbiem.

Dievmāte savās parādībās ir aicinājusi visus skaitīt Rožukroni. Izmantosim šo rudens mēnesi, lai lūgtos ar Rožukroni gan mājās kopīgi ar visu ģimeni, gan dievnamā, to dziedot un skaitot.

– Ja vēlaties mieru savās sirdīs, savās mājās un dzimtenē, tad ik vakarūs pulcējieties kopā un skaitiet Rožukroni, – aicināja Svētās Tēvs Pijs XI.

A. Budže,
Tilžas prāvests

LATGALES MENTALITĀTES APBURTS

Valsts prezidenta Gunta Ulmaņa uzruna preiliešiem

dentūrai ar E. Repši priekšgalā. Bija un vēl šodien nav savesta kārtībā stingra kontroles sistēma par komercbanku darbību. Es ceru, ka vismaz tagad tas valsts banku darīs uzmanīgāku ar komercbanku uzraudzību.

Valsts bankai ir divi pamatzdevumi. Pirmais – stabila valsts valūta, kas mums ir, otrs, kas nav mazākvarīgi, komercbanku darbība, pārbaude un uzraudzība. So otro daļu Valsts banka prakstiski nedarija un šobrīd valdība ir daļēji uzņēmusies atbildību par bankas «Baltija» likteni. No mūsu, patērtētāju viedokļa, daudziem lielākās vai mazākās summās šī banka iecirtusi robu, bet vai valdībai bija jāuzņemas tas, kā to izdarīja, un vai tā šo atbildību spēs novest līdz galam – tas ir cits jautājums. Turklat, šajā bankā bija cilvēki ar noziedzīgām tendencēm, tie rikoja un veidoja darbību ar jau iepriekšēji, apzinātu nodomu, ka viss varētu viņiem beigties ļoti labi, bet mums – bēdīgi.

Valdība apsolījusi atdot naudu tiem, kuri ieguldījuši līdz 200 latiem, šis lēmums nemainās no tās personālijām. Valdības lēmums paliek spēkā, lai tur mainīs visi līdz pēdējam cilvēkam. Šis lēmums pieņemts pēc lieliem pārīzīvojumiem, un ir būtiski palīdzēt cilvēkiem. Tas pieņemts ar grūtībām, strīdīm un pārīzīvojumiem un man kā prezidentam būs jāuzmanna, atbildība lai tiktūzīmētīs.

Pagājuši vairāk kā divi gadi, kopš esmu prezidents un oficiālā valsts vizītē Preiļos esmu pirmo reizi. Tomēr Preiļi man pazīstami diezgan labi, arī Preiļu cilvēki, jo mans iepriekšējais darbs bija saistīts ar biežiem izbraukumiem un arī uz Preiļiem. Sajā braucienā visas auditorijas bija priekšā – gan zemnieki, gan strādnieki, medīki, inteleģi. Ieguvu ļoti daudz.

Preiļi ir viens no patīkamākajiem rajoniem, ar savu specifiku, savām īpašībām, saviem cilvēkiem. Latgalē katrā rajonā, pat dažu desmitu kilometru attālumā ir kas

īpatnējaks, atšķirīgāks. Gribētu nosaukt, ka tā ir Preiļu mentalitāte, Rēzeknes mentalitāte.

Preiļi ļaudis vienmēr ir ļoti ļoti taktiski. Sodiem satiku daudz cilvēku un neviens man neuzdeva jautājumu, uz kuru gatavojuši atbildēt. Zīgerists izplatījis, ka pils aprīkota ar zelta krāniem pilna. Zīgeristu pensionāri, citi cilvēki klausās ar abām ausīm un ieplēstām acīm, bet neviens neprasa, vai tas tā. Otrādi, visur sastapu izpratni, situācijas pareizu izvērtējumu, ne tenkas un tamlīdzīgi. Preiliešos pārliecīnājos, ka te bijusi laba, cilvēciska audzināšana, kas ne tik raksturīga skolām, bet tai mentalitātei, kurā jūs dzīvojat.

Teikšu patiesību, es redzēju arī, ka šajā rajonā daudzi cilvēki dzīvo paslikti. Man šis vārds jāsaka. Tikai aklaus var to nerēdzēt. Kas par iemeslu? Vai tas ir viņu slīkums, mulķiba, vai tā ir negribēšana, varbūt tāda ir kopīga situācija, šis laikmets, kad cilvēki savādāk nevar? Vai tas ir mums uzlikta tāds liels pārbaudījums? Un vai varbūt ir vēl kāds trešais spēks, kas to tā vēlas.

Imants Ziedonis privātā sarunā saka, ka vienreiz no tās dialektikas jātieka valā. Kāpēc tikai divi pretmeti, pretstati, varbūt ir trešais, kas mūs novēro un vada. Mēs ar Imantu Ziedoni neesam dziļi religiozi cilvēki, bet nevarām arī noraidīt šo domu. Ziedonis bija viens no pirmajiem, kurš mēģināja izskadrot visas šīs pārvērtības kopš 90. gada un nācis pie šāda secinājuma, ka tomēr ir ļoti daudzi cilvēki, kādām.

Ulamāna potretam blakām atrodas Raina krūštēls. Tomēr viņiem bija daudz kas kopīgs. Rainis bija izcilis dzējnieks un, mans viedoklis, pavājē politiķis, bet Ulmanis – izcilis politiķis, bet pavājēs dzējnieks. Uz viņa vārdiem uzrakstīta viena dziesma. Domāju, ka arī šodien te ir politiķi ar dzējnieku dabu.

Bet es redzēju, ka cilvēki savā būtībā ir optimisti. Mums ir bijuši lielāku un mazāku mēroga vadītāji, zemāka un augstāka ranga, kuri pie pirmajām grūtībām met plinti krūmos un, atrašdamies tākstošus

REDKOLĒGIJA: Valija Berkina – Jēkabpils, Jānis Elksnis – Latgales Kultūras centra izdevniecība, Pēteris Gleizdāns – Rēzekne, Anita Petkune – Krāslava, Antons Rancāns – Preiļi, Antons Slišāns – Balvi, Viktors Trojanovskis – Ludza, Pēteris Zeile – Rīga, Jānis Žugovs – Daugavpils, ārzemju biroja vadītājs – Alberts Spoģis Minsterē.

LATVIETIS LAIKMETGRIEŽOS

Laikmetu griežos cauri smalkajiem dzīves sietiem izsijājušies daudzi spīdoši talanti. Nebrives ceļos tie atspīdējuši pēkšni un pārliecinoši, rādot gaismu tiem latviešiem, kuri ar varu, viltu un pāršķēpu bija izstumti, padzīti no māmujas Latvijas.

Pie šādiem latviešu trimdas spēdekļiem, kuri palika mūžīgā piemiņā ar darbību latviešu tautas labā, pieskaitāms Edvīns Augusts Šēnbergs. Viņš piedzima 1925. gadā 17. februārī Rīgā mērnieka ģimenē. Sekmīgi 1944. gadā beidza Rīgas valsts tehnikumu, bet jaunekļa sapnis līdz ar to netika izspējots. Vēlāk viņš, jau dzīvodams Dāniiju, par sevi stāstiņa:

— Mans tēvs strādāja par mērnieku Rīgā un jau no zēna gadiem arī es vēlējos staigāt viņa pēdās.

Bet laikmetam bija labpatices, lai tajā laikā pa Rīgu, pa Latviju staigātu svešzemnieki, kuriem it ne mazākā mērā neinteresēja kāda latviešu jaunekļa sapņojums, viņus interesēja tikai pašu aizsardzība.

Mērniecības studēšanas domas savā dzimtene izgaisa, vijam bija jākalpo vācu darba dienestam, kurā jauneklis piešķiņoja kārtā tiek ieesaukti kara Latvijā pēdējās dienās un, kā jau daudzi tūkstoši, tiek ierauts sausmu mutuļos. Pašā beigu posmā viņu evakuē uz Daniju, kurš tad kļuva par audzumāti, par otro dzimteni.

Savu izseno sapni E. Šēnbergs piepildīja Dānijā 1952. gadā – uzsāka mērniecības studijas Dānijas Karaliskās veterinarījas un laukaimniecības augstskolas mērniecības fakultātē, ko 1957. gadā beidza ar izcilību. Dažus gados pēc ražena darba ministrija vinam piešķira zvērināra mērnieka tiesības.

Darba tomēr nepalika par E. Šēnberga vienīgo dzīves mērauklu. Viņam katru dienu pieklauvē un nomoka doma par to, ka Latvija ir okupēta, daudzi latvieši tālu prom no savas zemēties, izkaisīti kā bāru bēriņi pa visu pasauli. Viņiem jāpalīdz, jācīnās par taisnību. Visā pasaule jāuzināta patiesība par okupāciju. E. Šēnbergs vairs daudz neprāto, metas dzīli iekšā sabiedriski politiskajā un kultūras darbībā, par kuru samaksa ir vienīga – liels paldies.

Sākot ar 1961. gadu E. Šēnbergs uznemēs Dānijas latviešu nacionālās komitejas vicepriekšsēdētāja amatā, bet no 1964. gada un līdz savas dzīves pēdējai stundībai veic priekšsēdētāja pienākumus.

Mums bieži rodas jautājums: ko šīs latviešu nacionālās komitejas darīja svešās valstis? Manuprāt, tās bija sūtniecības, kuras aizstāvēja latviešu intereses. Mūsu «vecākajam brālim» ar lāča kētnām tās bija kā augonis uz vienas vietas, tādēļ PSRS darīja visu, lai likvidētu šo komiteju darbību, tās visādi sāntažeja. Bet viņi šie pūlini bija velti, jo brīvības un taisnības alkas ir bijušas stiprākas.

Sodien grūti, pat neiespējami uzskaitīt visus sabiedriskos amatās, kādus savā dzīvē veicis E. Šēnbergs, kuram jau tolaik lika sevi manit kara cīrstās fiziskās un morālās brūces. Tomēr viņš bez jau minētā amata pildīja arī Latvijas Atjaunošanas komitejas Eiropas centra (LAK EC) prezidijs sekretāra un revīzijas komisijas locekkā pienākumus, piedalījās LAK EC sēdēs Vācijā, Anglijā, Zviedrijā, Beļģijā un citās valstīs, nēma aktīvu dalību Pasaules Brivo latviešu apvienībā, Latviešu Nacionālajā fondā, kā arī Latvijas Brīvības fondu pārstāvēja Dānijā. Biežs un gaidīts ciemiņš viņš bija Dānijas ārlietu ministrijā, dāļu un pasaules presei sniedza patiesas ziņas par savu dzimteni – mazo okupēto Latviju.

Kādreiz var likties, ka E. Šēnberga mūžs bija viegls, jaunrs un piedzīvojušu pilns ekskursiju laiks. Nekā tamliedzīga, tas bija liela darba un pašatdeves laiks, kurš pamazām dzījāk un sāpīgāk, aizvien jūtamāk ielauzās viņa veselībā, par kuru viņš domāja, ne reti pat aizmirsa, ka jāaptūšas, ka kāds mazumiņš jāvelta savas dzīves Dleva atvēlētajām dienām.

Negāja jau arī viss gludi. Bija stridi, nesaprāšanās, apvainojumi un pārmetumi, vilšanās, bija arī

mierinājumi un aizmiršanās. Bet pēc laika viņš atkal sākās no gala. Nevar nepieciņēt E. Šēnberga lielo darbu «Dānijas latviešu ziņu» veidošanā, viņš bija un arī paliks kā garigais tēvs un goda redaktors tām.

Edvīns Šēnbergs izcēlās ar neizmērojamu sabiedriskā cilvēka talantu, lietišķumu, sapratni pret citiem un ar nesavstigu pašatdevi latvisku saglabāšanā trimdā. Viņš mācēja šajā latviešu latviskumā ieraut arī citus, pat sveštautiešus.

Dienas ritēja, darba bija daudz, tā nekad netrūka, bet arī nekas nepalika neizdarīts. Viņš patiesām dega savā darbā, nemanot, ka viņā pašā iedegtā liesmiņa pamazām sākā dzīst, ogles – plēnēt. Nelidzēja nekādi aizrādījumi, nedz ieteikumi un lūgumi. Viņš dzisa lēnām, aizgāja no mums klusi, nemaniņi un sāpīgi priekšlaicīgi. Piekrūka tikai viens nepilns mēnesis, lai svinētu 30. gadu jubileju priekšsēdētāja amatā un nepilns pusgads pietrūka līdz viņa 70. gadu dzīves jubilejai. Liktenis izrādījās skaudrs, nezēlīgs un nepateicīgs.

Pagājušajā gadā 8. septembrī Kopenhāgenā uz mūžu vēra acis ciet un strādījās Dieva priekšā viena no spilgtākajam vienkāršības, latviešu dēla personībām – Edvīns Augusts Šēnbergs, kurš tādi pirms pasaulgā gājienu tālajos baltajos veļu ceļos vel interesējās par nepadarīto un iekrāto darbu. Palika sieva Lilija, dēls Pēteris ar ģimeni, meita Ilze ar vīru, māsas Nina, Ērika ar vīru un Aija ar ģimeni. Palika draugi, rādi, domu biedri. Palika domas, pātrūka neskaidrības, apklausīja svesīe vēki. Dzīve aizgājējam nomērīja pēdējo mājokli dažu metru garumā un platumā. E. Šēnberga mirstīgās atliekas zemes klēpi guldītas Kopenhāgenā, Vestres kapu latviešu nodalījumā.

Ja kādreiz, lasītāj, apskatīsi skaisto Kopenhāgenu, neauzīmirsti pabūt arī Vestres kāpsētā, šajā mazajā latviešu stūrītā, kur Dieva mierā dus mūsu taučītā. Kā labāko atalgojumu par viņu darbu Latvijas un latviešu laba aizved viņiem Dzīmtenes zemes sauju un uzkausi kā sveicienu no māmujas Latvijas, pie kurās neatgriezas.

Pēteris Sakalurs,
policijas pulkvežleitnants, Policijas akadēmijas asistents

ALEKSANDRS PROBOKS

10. turpinājums

Tie, kas neizpildīja normu, bija jau atlasi, bet brigāde stāvēja kolonā pa pieci, es pievienojos pādējais. Ziemā dienas pavasā tās bija jau tumša nakts. Izvilkus kreiso roku no cīmā un uzliku uz aukstajiem laužiem, ko nesu uz pleca. Katrs bija aizņemts ar savām domām un raizēm, manu uzvedību neviena nemānīja. Līdz instrumentu būdai gājām ne vairāk kā pusstundu. Šīnā laikā jutu, ka roka pieļ pāzītēm, tad sīkās adatiņas durstā pirkstus, delnu, visu roku.

Man nebija pieredes apsaldešanās jautājumos, bet prasīt padomu baidījos. Tāpēc ilgumu dozēju pats pēc savas nojautas. Daudz zaudēt no rokas negribējās, bet ar mazumiņu nekas nebūtu līdzējis. Niedomājos, kā būs paciest, kad zonas bez narkozes zāģēs not bojātos locekklus, kādas bus atveselošās ciešanas. Lai arī kas, ka tik dzīvam. Sāpes vēl ciešamas, un es turpinu turēt darbarīkus uz pleca jau ar sastingušiem pirkstiem. Kad apstājāmies pie instrumentu būdās, kas reizē bija arī smēde, dzelzī bija arī smēde, dzelzī noslēdēja no pleca. Ar labo roku tos vēl sarausu tuvāk kopējai kaudzei. Mēģināju roku iebāzt cīmā, taču tā jau vairs neklausa. Pieziedu ar otru un bez sarežģījumiem iegājām zonā.

Tātā roka bija nedaudz uztūkusi, bet nesāpeja. Baidījos, ka neko nebūšu sasniedzis, iegāju atejā, saslapīmāju roku urīnā un iegrūdu sniegā. Atkal sūrsteja, pēc desmit minūtēm palika balta un cieta. Gandrīz piecīgs aizvilkos darbā.

Vēl divas smagas dienas aizvadīju darbā, tad roka kļuva zilgana, uzpampa, sāpēja.

Ar 191. numuru 1990. gada 29. decembri pārstāja iznākt agrofirmas «Sarkanais Oktobris» nedēļas izdevums «Jaunais Ceļš» latviešu un krievu valodā, kurš bija iedibināts 1987. gada 1. maijā. Šo avīzītā cilvēki pazina arī tālu ārpus agrofirmas, kura vēl šobrīd pastāv Riebiņu pagastā ar nosaukumu «Turība» – Daugavpilī, Krāslavā, Rēzeknē un Ludzā, citur. «Uztaustījuši» tās pulsu, kurā kopā ar samnieciskajiem sirdpuk-

tipogrāfijas dībinātāju un grāmatu izdevēju arī sauka par Eduardu.

E. Kozlovska kungs, neskatojot uz to, ka viņu vajāja slimības, atraida laiku sagatavot publicēšamai «Jaunajā Ceļā» daudzus materiālus, tajā skaitā arī par tipogrāfiju «Dorbs un zinciba», kuru vadīja tēvs, par mūsu novadnieku dzīvi tālajā Sibīrijā, par drukas aizliegumu un daudzus citus. Viņš par saviem līdzekļiem

stu ritmiem ieskanējās arī kultūrvēsturiskie, ar saviem atmiņu rakstiem par senaizgājušajiem laikiem, bet atmodas cēlienā tik aktuāliem un vajadzīgiem, atsaucās daudzi bijušie Preiļu puses novadnieki, kā cienījamie Erti, Anspaka, Jermoloviča un citi kungi, arī cilvēki no tālakas apkaimes, kam bija kas sakāms par novadu. Viņu pulkā rēzeknietis Eduards Kozlovskis juniors (viņa tēvu, Rēzeknē pazītam sabiedrsiko darbinieku,

sanēma arī natūrā – produktus. Bija iekārtojis savu noliktavu, ar pārējiem nedalījus un izvairījās no kontakta ar tiem. Beidzās ar to, ka Fedja kāds sāka slanīt ar mietu. Es nerēdēju, bet tas, ko dzirdēju, stindzināja ar cietsirdību. Sita pa pliku muguru, rokām. Sita, ka klaudzēja vien. Sākumā Fedja tikai stenēja, kad sāka lūgties, lai nesitot pa rokām, jo nebūšot ar ko zagt. Kad kaisība pierima, Fedja vēl kādu bridi gulēja spraugā starp nārām, tad piecēlās un, saknupis, atstāja telti. «Urkas», kā nekas nebūtu noticis, spēlēja kārtīs.

Navaru nepastāstīt vēl par kādu citu notikumu, ko piedzīvoju dažas dienas vēlāk tanī pašā vietā. Slimības laikā dienas lielāko daļu gulēšāju uz nārām. Tas, lai nebūtu acis nometnes administrācijai. Tātad, guļu un dzirdu iegāžīmēs trīs no kriminālistiem.

Turpinājums sekos

Autora zīmējums

LATVIJAS REPUBLIKAS MINISTRU KABINETS

1995.gada 25.jūlijā
RīgāNoteikumi nr. 231
(prot. nr. 40 33.8)Noteikumi par pagaidu kārtību, kādā pacients
daļēji sedz medicīnisko pakalpojumu izmaksasIzdoti saskaņā ar Ministru kabineta
1994.gada 30.augusta noteikumu nr.177
"Ārstniecības noteikumi" 4. punktu

1. Lai bez būtiska kaitējuma pacientu veselībai nodrošinātu veselības aprūpei nepieciešamo finansējumu, noteikt, ka:

1.1. ar 1995.gada 1.augustu ārstniecības iestādes par pašvaldību līmeņa Veselības aprūpes bāzes programmas minimumam atbilstojo medicīnisko pakalpojumu sniegšanu no pacienta var iekasēt līdz 25% no sniegtā medicīniskā pakalpojuma izmaksas (procentu lielumu nosaka attiecīgā pašvaldība), izņemot šo noteikumu 2.punktā minētās pacientu grupas;

1.2. aprēķinot medicīnisko pakalpojumu cenu, izmantojams Labklājības ministrijas apstiprinātais medicīnisko pakalpojumu cenrādis.

2. No šo noteikumu 1.1.apakšpunktā minētajiem maksājumiem atbrīvojami:

2.1. bēri vecumā līdz 18 gadiem;
2.2. grūtnieces, saņemot ar grūtniecības novērošanu un grūtniecības norisi saistīto ārstniecīsko palīdzību;

2.3. jebkurš pacients, saņemot neatliekamo medicīnisko palīdzību.

3. Vietējām pašvaldībām ir tiesības paplašināt šo noteikumu 2. punktā minēto personu loku.

4. Pacienta iemaksas pagaidu kārtību līdz 1995.gada 1.augustam sagatavo un apstiprina Labklājības ministrija.

5. Ar šo noteikumu stāšanos spēkā atzīt par spēku zaudējušiem Ministru kabineta 1994.gada 14.aprīļa noteikumus nr.73 "Par pacienta iemaksu" (Latvijas Vēstnesis, 1994, 47.nr.).

Ministrs prezidents

M.Gailis

Labklājības ministrs,
Ministrs prezidenta biedrs

A.Bērziņš

Skolēnu domraksti
**LAI KLŪSTAM PAR
LABĀKO KLASI VALSTĪ**

Mēs esam 5.a klases skolēni, mūsu 26. telpa atrodas otrajā stāvā. Man brūni mati, esmu palieciens, sežu otrajā rindā no durvju puses, trešajā solā. Manas rakstura īpašības – draudzīgs, labests, devīgs, drošīgs un izpalīdzīgs.

Mūs skolā var ieraudzīt tikai klases pazīnējs. Mūsu izskats, salīdzinot ar

citām piekatajām klasēm, ir forš. Klases biedriem daudz labu rakstura īpašību, bet galvenās ir:

- a) draudzīgums,
- b) lepnums,
- c) drošīdgums.

Mācīmēs normāli. Daudziem ir sliktas atzīmes, dažiem – labas, mūsu labākā skolniece ir triecienniece. Daži skolēni nesekmīgi. Esam draudzīgi, katram ir savā draugs vai draudzene.

Saviem klases biedriem novēlu – lai neviens nelisimo un lai mēs klūstam labākā klase valstī!

pa naktīm atstājam uz balkona, jo naktī medijs. Man iedeva kucēnu Rokiju. Sākumā Čips uz viņu šņāca, tad pierada un sāka speleties. Viņu mīlākā rotala ir laušanās. Rokiks aizmirst, ka tas pa jokam, sāk kost, tad kaķis uzlecas uz krēsla, kur Rokiks nevar aizsniegt, ar kępu kaitina kucēnu. Rokiks tomēr pamanās iekopast astē. Viņi kļuva nešķirami draugi un ēd no vienas blodas.

Čips bija ļoti dusmīgs. Kad paaugās,

.....

**MANS
DZĪVIECINŠ**

Laukos kādai kaķenei piedzima trīs kakāni. Man gribējās kaķi, paprastījām un iedeva visus trīs. Viens bija pelēks – nosaucīm par Čipu, otrs raibs – tam tika vārds Raibis, trešajam, melnajam, Melnis. Mamma ieteica Čipu nemt līdzī uz pilsētas dzīvokli, tos divus atstāt laukos.

Čips bija ļoti dusmīgs. Kad paaugās,

.....

Jānis Rancāns

.....

GRIEZUMA GAIDĀS ir dāzs labs jaunievelētās
deputāts: sak, nu tagad jau rausim, ričā plāsum – vākarā
krausim. Ak, kaut tā arī būtu!
Labu vēlēdams zīmē P. Gleizdāns

DAUDZI JO DAUDZI
kinoteātra «Ezerzeme»
apmeklētāji foaje skatīja
lielizmēra krāsu fotogrāfiju
izstādi, kuras autors un rīkotājs
bija Igors Pličs. Profesionālais
fotogrāfs ar speciālo izglītību
pazīstams gan Preiļos, kur pašlaik
dzīvo un darbojas, gan viņu vēl
atceras Ludzānieši, kur strādāja
agrāk, un tāpat bija sarīkojis savu
darbu izstādi. Preiļos šī arī nav
pirmā, toties pirmā krāsainajos
darbos. Tā galvenokārt veltīta
Aglonas apkaimes dabas

krāšnumam, ezeriem un laukiem
ar centrālo akcentu – balto
Aglonas Dievmātes templi, uzfotografētu no helikoptera lidojuma.
Netrūkst arī «piezemētu» attēlu,
kuros dzīve bazilikā tēlota
tuvplānā.

Attēlos: piemineklis politiski
represētajiem pie Preiļu katoļu
baznīcas un veikalui, viesnīcas un
ofisu komplekss.

Igora Pliča foto

«KAD BRAUKĀSI PA MŪSU MALU, IEGRIEZIES!»—

Aleksandrs vēlējās, lai būtu
izgatavota piemīgas medāla no māla.
Tas man bija pirmais pasūtījums
keramikā. Ar pēc fotogrāfijas izveido-
to formu devos pie Antona Šmulāna
uz Kucevkas kalnu (tolik strādāju-
Ludzā rajona avīzē), kur abi ar
slaveno velnu meistaru, jau
pazīstamu Latvijā, pie kura ieradās
lauds no plašas apkaimes. Viņš
neizbildinājās ar nevalu, palīdzēja
izpildīt pasūtījumu.

Laikam no tā brīža Aleksandrs
Proboks atskārta, ka viņam pašam ir
dotības uz sīkplastiku. Un mālus
zīvēlējās no tām vietām, kur tos bija
nemis A. Šmulāns, nopirkta mazu
elektrokrāsnīnu apdedzināšanai.

Šis viņa talants, vai pareizāk varbūt
valasprieks, devis tik daudz dažādu
darbiņu, kuriem katram «tiesīties
kāds velniņš», kā jau no A. Šmulāna
pieburti, kas tos padarījis drastiskus.
Tur ir īpatneji traktēts revolūcijas
vadonis Volodja un kailu sieviešu
figūrinas, amantizi svilpaunieki un
praktiskas lietas, kā, piemēram,
izkārtie pie vārtiniekam, daudz citi.
Autors los mēģinājis arī iekrasot. Bet
visus redz tikai ciemiņi, kas ienāk
vina mājā — izstādēs kategoriski
nepielādās.

Tagad jau nesanāk kēpāties ar
māliem, — stāsta saimnieks, izrādot
savus krājumus plauktos, skapi pie
sienas un uz galdiem. — Te tuvumā
labu mālu nav, jābrauc tālu. Gadi
vairs nav lie... .

Strādājot rajona avīzē Kārsavā, kur
muems bija lemts satikties pirmo reizi,
A. Proboks nereti centās savus rakstus
izdaiļot, ar paša zīmētu virsraktu vai
ilustrāciju papildus tam, ka lielsi fotografē-
ja. Tas tāk joti atsvaidzināja tekstu saturu.
Piemēram, kāds apraksts par purvu
nosusināšanu vairākos turpinājumos atmiņā
palicis līdz šim. Vēlāk, kad A. Proboks
strādāja Malnavas lauksaimniecības
tehnikumā, aizrāvās arī ar kinoamatierismu,
kas kļuva ļoti iecienīts, izveidoja daudzas
 dokumentālās, arī aktieru spēles filmas.
Katrā gadā piedāvāja Kārsavas rajonā un zonā
riktotās amatierfilmu skatēs, kopā ar saviem
tehnikumiem izpelnījās atzinību.

Par piedzīvojumiem «apsolītājā zemē», uz
kuru bija tā rāvies, saklausīties melīgo pro-
pagandu, pats stāsta jau pieminētājā

**PAKALPOJUMU
NODEVĀS**

Preiļu rajona padome pieņēma
lēmumu par pakalpojumu
nodevām rajona pašvaldības
uzņēmumos, tie paredz:

par transporta pakalpojumiem
juridiskām un fiziskām personām
0,04 lati par vienu kilometru
vieglajām automašīnām vai 0,8
lati par stundu, 0,08 lati par vienu
kilometru mikroautobusiem un
0,12 lati par kilometru autobusiem.

Kopēšana – 0,09 par A4
formāta, 0,11 – A3 formāta loksni,
rajona bibliotēkā – 0,05 lati par
loksni.

Izziņas – arhīva par darba stāžu
0,2 lati, darba algas apmēriem un
cita rakstura – tikpat.

Sēžu zāles izmantošana – 2 lati
par vienu stundu.

Licences izniegšana
komercpārvadājumu uzņēmēj-
darbībai – 50 lati uz pieciem,
medicīniskās darbības veikšanai –
50 lati juridiskām un 25 lati
fiziskām uz pieciem gadiem,
citiem likumā paredzētajiem
uzņēmējdarbības veidiem – 50
lati.

Arhitektūras un celtniecības
dienesta sniegtajiem pakalpoju-
miem: būvītajauja – 0,2 procenti
no objekta tāmes vērtības, valsts
komisijas norikošana – 1 lats
fiziskām, un 2 – juridiskām
personām, dažādas izziņas – viens
lats.

Nodeva par sporta zāles izman-
tošanu klubā «Cerība» – 5 Lati par
stundu, trenāzieru zāles – divi lati.

Speciālās literatūras izman-
tosana ārpus bibliotēkas darba
laika – 0,15 lati par vienu
eksemplāru.

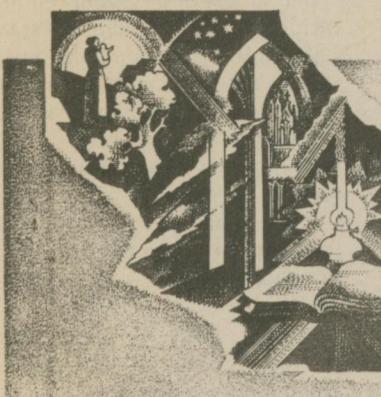
Sīs nodevas iekasē pirms
pakalpojuma un ieskaits speciālā
budžeta kontos, izlieto saskaņā ar
tā apstiprināto tāmi.

Antons Rancāns

LATGALĒ MOSTAS AR GRĀMATU ROKĀS

JŌNS CYBUĻSKIS

MYUŽA DĪNYS,
MYUŽA DŪMYS

Vienā laikā manās rokas nonākušas divas, Latgales Kultūras centra izdevniecības Rēzeknē klajā laistās grāmatīnas – Jōna Cybuļskas «Myuža dīnys, myuža dūmīs» un arheoloģes Ilzes Lozes «Lubānas klāni aicina». Abas brīnišķīgas katra paša par sevi, abas stāsta par vietām, kuras pazīstamas no bērnības un jaunības laikiem. Pirmā aizved pa takām, pa kurām gāju dažus gadus vēlāk par autoru, bet otra – tālās gadījumu dzīlēs, pie mūsu

tukstošiem gadu talo senču apmetnē, un arheologi, kas strādājuši izrakumos apmetnēs un senkapu vietā klānos, ir laikabiedri.

Dekters, kur dzimis Jōns Cybuļskis, dzīvoja mans krusītēs un tante, te bija daudzējie skolas biedri, ar kuriem trakajās kara un pēckara dienās mācījāmies Livzenieku, toreiz jau septingadīgajā skolā (Cybuļskas kungs vēl raksta par četrklasīgu pamatskolu). Pazinu arī vienu no viņa skolotājiem –

Gudreiti, jo arī mans tālākais izglītības ceļš aizveda uz Rogovku, uz vidusskoļas klasēm.

Pirms 45 gadiem, 1950. gada 2. un 3. septembrī Doņecas stepēs J. Cybuļskis, atceroties tauta dziesmas vārdus, ko tagad bieži dzird vietējā folkloras ansambļa izpildījumā, uzrakstīja dzelzoli, lidzīgu šai dziesmai, bet ar saviem vārdiem:

«Dzimtinis bērztalēs lelōkais
dailums,
Svaigōkais zaļums un krōšņokā zīdi!
Voi jyuti, kai smaržoj pumpurūs
bārzi,
Voi redzi, kai cērkuži, zorā kōrts,
kvāloj?»
«Voi zyni, kur daile?»

Šo grāmatīju ar prieku un baudu izlasis arī jebkurš cits. Uzrakstīta vienkāršā sirsnīgā valodā, tā parāda jaunu lauku puikiņu, kurš pratis palidzēt gan saimniecībā vecākiem, gan čakli mācījies skolā un kāri tiecies pēc zinībām. Šajā apvidū netālu ir Korklinieki, kur dzīvoja A. Jūrdzs, vēl mazliet tālāk – Grivdenieši, kur skolā strādāja dzējnieks un stāstnieks Madsolās Jōns (Jānis Ludboržs, tur es sāku savas skolas gaitas). Tepat netālu, uz pretējo pusē, ir Miglinieki un Zaļmuiža, kas saistīti ar P. Miglinīka

vārdu. Šī zemīte dzējnieku un rakstnieku izauklēšanā nav palikusi skopāka arī mūsu dienās – Rogovkā dzimis P. Jurciņš, turpat līdzās Lozdās mākslinieks P. Gleizdāns, uz Sārnu pusi – mākslinieks un dzējnieks A. Kūkojs, Livzeniekos ir dzējnieces A. Rancānes tēva mājas...

J. Cybuļskas grāmatīņa parāda savu laikmetu, aizkustinošs ir viņa stāstījums par kolportiera gaitām Viljakas pusē. Latgale jau tolaik, Latvijas pirmās neatkarības gados, modās ar grāmatu rokā. To viņa daris arī tagad, tikai par mūsdienu norisēm šajā novadā plašāki darbi vēl jāuzraksta.

Lubāna klānu aicinājums ar Ilzes Lozes redzīgo aci, mūsu novadā iemilējušos sirdi, lasītāju pārceļ uz Lubānas klāniem. No Dekteriem un Livzeniekiem, kas netālu no Ičas, lejāk pa upi, uz senajām latgaļu apmetnēm aiznes sešdesmitajos gados. Mēs redzam dabas jaukumā, melioratoru darbu, kuri centās savaldīt šo untu maino Latgales dārgumu, seno Mare Lubanum un tagadējo Latvijas lielāko ezeru, priečājamies par dabas notēlojumiem un milzīgo sajūsmu par senlietu atradumiem Zvejsalās, īdeļu kalnā, pie Zvidzes ezerīna un Malmatas grīvā, citur. Lasot par šīm vietām, iedomājāmies tēvu un vectēvu

stāstījumus par sienas plaušanu klānu plavās un ziemas talkām, kad to save da mājās (vecākie cilvēki arī paši to visu izbaudījuši). No J. Cybuļskas kunga notēlotajām vietām šie klāni pavism netālu.

Atvadoties no lasītāja, autore sirsniņi pasaka: «Tuvi un tāli ceļi – gantie atgrīzīties šeit, Malmatas grīvā, no jauna, un ar jauniem spēkiem varbūt izdosies grīvu uz laiku atbrītot no ūdens un dienas gaismā celt upes dzelzē ilgi glabātos senatnes lieciniekus».

Un sagrībējās arī pašam pastaigāt pa tām vietām, kur stāvējušas ekspediciju teltis, kur strādājuši cilvēki un redzēti, cik devigu roku zinātājiem daba vērusi cilvēku dzīves lappuses. Mēs varam lepoties, ka pie Ičas aklātā senākā Latvijā zināmā cilvēku apmetne, ka Lubānas klānos tūkstošiem gadu pirms mums kūsājusi tik spriegu un labaskanīga dzīve.

Vēl atliek piebilst, ka abas grāmatīnas ilustrētas – J. Cybuļskas atmiņām vāku zīmējis Jānis Svenčs, tajā ievietoti fotoattēli no autora albuma. Šīs pats mākslinieks nosformējis arī otrs grāmatīnas vāku, bet kopā ar arheologiem bijusi un viņu darba vietas iekšķīcējusi māksliniece Karmena Dāle.

Mežmalis

Onte Leicujōns TIK PIE IČAS

Vasarīgā dienā siltā
Līdz Annasmuižai netikām
Un Blīseņos uz vecā tiltā
Mēs Gaujas vietā Iču likām.

Kas par to, ka klinšu kraujas
Te nav un nevar būt.
Vai tur, kur vītolīni kļaujas
Nevar ligaviņu gūt?

Kad laktīgalas alkšņos pogo,
Var klasses biedri noskūpstīt.
Un pagaidīt, kad vinas lagos
Kāds gaismas startīš iedzirkstīs.

Kas bijis – par to Iča kļuse
Un ūdens čalo vienāldzīgi.
Ir īsa naktis un rīta pusē
Pa kramšāmu ej neseidzīgi.

Caur miglas vālīem līču plavās
Kāds agrīns pļavējs iras.
Tam izkapsīt turas stingrās skavās
Un priešā zāle šķiras.

Tek Iča satikt Lubānu,
Tai pāri gadi aizlīgo.
Kur paliek? Varbūt tajos klānos,
Kur vēji sacensības rīko?

Man draudzenīte nebija lemta,
Bet Iča tur nav vainīga.
Tāds misēklis gan stipri krepta,
Bet lai jau dzīvo laimīga!

Tam, kas dzimis Ičas krastos,
Aiziet projām nava jauts,
Ja tik izdevība rastos,
Tā pie sevis allaž sauc.

Pie mežonīgās Rozītes,
Kas Ičas malā zied.
No Ostrāniem, ko grozīties,
Līdz Čudarāniem jāaiziet.

Tagad te jau pļavēji
Liču sienu nenovāc;
Par brīšu audžu lāvējiem
Tēv skumīgs paliek prāts...

Mēs takas atkal iemīsim
Un mežrožītes ziedēs.
Un varbūt, ka vārdu pārmīsim
Ar iemālīti, kas nenobiedēs.

Tik vecus tiltus netaujā,
Te sen vairs tādu nav –
Ir katram jāceļ sava krauja,
Un katram – tiltīš savs...

* * *

Na viņ slīkšnprīķa
teirōka palīk,
kod sētnīks tū nūslauka reitā,
godōs, ka apvōrkšnim ari
jōnūtrauc zērnekļu teikly,
godōs, ka apvōrkšnūs ari
Kāids izlējs sūmozgu spani.
Na vaicōjums – sūmozgōs, spanī,
golvonaīs – pats līcis
napateirs sevī!

Nu tod īsōksim, brōleiši, mōsenas,
īsōksim, muna ļuti senejō tauta,
izslaučēt sevi nu īkšnes,
nu vītas, kur myužebai jōdzymst!

I reizē byut bērniški teiram!
Nav jau svareiga naktis,
kod egles par ērgelem pōrtūp,
bet minute tei,
kod cylvāks cylvākā pasauli redz!

I sōkās jauns laiks.
Vacō sauleite syltu vaidzeju
pagrīz,
i pīdzymst kas bezgola skaists,
kū otkol boltā sileitē īlikt.

Dzejas 1991. – 1995. gadi, sponsors – Latgales demokrātiskā partija. Māksliniece Ilga Laganovska

KO DARA MŪSU AUTORI

Vadu atvainījuma dienas un nedēļas Košragā, Talsu rajonā, savā personīgajā vasaras mājā pie Baltijas jūras starp Kolku un Mazirbi. No turienes – šīs patiesām jaukās vietas – arī sūtu recenziju par J. Klīdzēja romānu diloģiju. Tas patiesām vērienīgs un interesants darbs, par kuru vērtēs rakstīt.

Varbūt recenzija mazliet par plasu, to nosaka darba plašums, problēmu sazarotība un cerība, ka aptuveni 5 lappuses mašīnakstā var saspiesēt sīkajā drukā. Šeit, «pausaules malā», nav tuvumā rakstamība, Rīga arī

dotu pārrakstīt, jo pats uz šī klabīnāmā daikta nerakstu.

Tas nu būtu šīs vasaras pēdējais raksts «Zemturim», jo tagad laiks un enerģija jāziedo Latgales kultūras vēstures paplašinātās programmas izveidei, kura apsolīta Latgales Pētniecības institūtam. Būtu jāuzraksta arī kārtējā nodala pāsāi Latgales kultūras vēsturei pamatos esmu ticis līdz 19. gadsimtam.

Bet «Zemturi» gaidīšu ar tikpat lielu interesi, kā līdz šim.

Vēlu neatlaidību un panākumus!

Pēteris Zeile

RUDENS LUDZAS IELĀS

Ontons Kūkojs MĪLESTEIBA, LELAIS LĪPU KOLNS

* * *

Kod tauta grib dzeivōt,
vysmoz divi jai napīcīšami:
tys pyrmais,
Kam lobō rūka zūbyna rūkturi tur,
Cērvi, koltu, pauaudzem nūdeļdeitu
sprygula kōtu.
kreisō – pa mōkīnīm lidoj,
susapyy kaidas bērztolas šalkōs,
vejeigūs, smolkūs kai Latgolas lyni
meitīpas motūs
i aizmērst, ka meitīnai šai
ir ari kryutežs tik rūzeigs,
gūrni tik sylyt,
kai tikkū nu sveces
rysūšas voska piles,
i smaidis tik grēceigi jauks,
i mute, kas poša
Ūgas nu cārmyuškas raun!
* * *

Kaisleibas...

Jōs tak vairōk kai vīsols, –
izraun dvēseli tovu,
paceļ augšōk par sešstōvu nomu
i istota pēkšni
pavysam sveša balkona
puču kasteitē aphružotā.

12. 10. 1920. - VIKTORS VONOOGS - 13. 09. 1995.

Viktors Vonogs, filologijas magistrs, dzimis 1920. gada 12. oktobri Neicgaļa pogasta Plovu Vonogus. Studējis Latvijas Universitātē baltu filoloģiju, pabeidzis 1944. godā. Sasadorbojis ar vairoku avīžu redakcijām. Ar lobīm panōkumim rakstējis stōstus, recenzijas un cytus apcerējumus par literatūru. Pētējis vacokūs latgalīšu rokstu pīminekļus, lāsējis materialus par Latgolas folkloras krōjējim.

V. Vonoga dāvums latgalīšu rakstnīceibā ir divējaids: literatūras pētnīceiba un beletristiski dorbi. Literatūras pētnīceibā V. Vonogs ir devis daudzus rokstus. Vyspyrms īvēreibas cīneigs ir jō dorbs «Latgalī rakstnīceibas sōkumi» (Rokstu krōjums latgalī drukas aizlīguma atceļšanas 40. godu atcerēi. Daugavpils 1944.), tod plāss apcerējums par literatūras kritiku (Olūts 5) un daudz atsevišķu recenziju. Kai literārūs dorbu vārtātōjs jys tīm pīl galvonā kōrtā ar estetikas un mōkslas mārauklom un ir objektīvs un līnīks. Dorbu sociologiskai un kultūrvēsturiskai nūzeimei jys parostī ir pagājis sacyn. Jō kritikas ir līti vērteigas.

V. Vonoga stōsti ir izkaiseiti periodikā, galvonā kōrtā «Olūts». Tīr labi veidoti, gaiša optimisma pylni ar dažu lobu lirisku nūskanu. Ivārojamokais nu tīm ir «Ave Maria».

(Pēc M. Bukša)

Reigā 1995. goda 13. septembrī nūmyra filologijas magistrs Viktors Vonogs - latgalīšu literatūras, volūdas un kultūrvēstures labs zynotījs, nanūgurstūss pētnīks un materialu krōjējs.

Mes ar jū īpasazynom Rēzeknē 1990. goda augustā, kod Rēzeknē atklōja Latvijas Universitātes Latgolas filiali, kas tagad jau ir izveidota par patslōveigu mōceibu ištādi - Rēzeknes Augstskūlu. Viktors Vonogs pīcījās par latgalīšu literatūras izdevnīceibas nūdybynōsonu Rēzeknē. Jys izsacēja sovu gataveibū ar tū sasadorbōt.

Myusu sadarbeiba sōcēs 1990. goda rūdinā ar 1991. goda «Tāvū zemes kalendā» sastādeišonu un redigešonu. Ari nōkušūs godu kalendari tyka izdūti ar lelōku vai mozoku Viktora Vonoga paleidzeibū.

Pēc gara latgalīšu drukas pīrtraukuma 1990. goda beigās Latgolas Kulturas centra izdevnīceibas apgōdā izgāja pyrmō latgalīšu originalliteratūras grōmatena. Tīs beja Otona Kukōja dzējēju krōjums «Sovā saimē». Redaktors Viktors Vonogs.

Viktors Vonogs Beja vīns nu nādaudzajim Vladislava Lōča izdevnīceibas autorim un darbinikim, kas nabeja emigrējīs. Jys ari beja padūmu laikā izdūtōs pēdejōs latgalīšu grōmatas - «Kolhoznīku kalendā 1960. godam» redaktors. Jam beja zynošonas un vērteiga pīredze, kas mums beja līti nāpīcīšama.

Sūgod Viktors Vonogs smogi slymōja. Tūmār jys vēl paspēja sagatavot rokstu «Sorgōsim un kūpsim sovu raksteibū», kas ir publicāts 1995. goda 18. maiā nūvoda nedelas laikroktā «Zemturis». Sakarā ar šū rokstu redakcija sajēme daudzas vēstules.

Jau vairōkus godus Viktors Vonogs krōja materialus un daudz dūmōja par «Latgalīšu volūdas pareizraksteibas konspēkta» saraksteišonu. Slimeibas deļ dorbs īsavylka un palyka pusceļā. Jys daudzreiz izsacēja dūmu par latgalīšu literatūras vēstures un tautas etnogenēzes jautājumu padzīlinotās pēteišonas nāpīcīšameibū.

Viktors Vonogs mudīnōja latgalīšus pērkt grōmatas dzymtajā volūdā, lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jys līti augsti vērteiā augšlatvīšu (latgalīšu) volūdu un cerēja, ka «myusu volūda dzeivōs myusu literatūrā».

Viktoru Vonogu paglobōja sastādin, 16. septembrī, Leiksnas draudzes Mišteļu kopūs. Tagad jys atsarūn blokus tāvam Juram, vacaimotei un vactāvam. Mōtes Zuzonas kopa, te nav. Jei myrusē izsūtējumā Sibīrijā, tur ari paglobōta.

J. Elksnis,
LKC izdevnīceibas vadeitōjs

Un tīs Andrejam lykōs pareizi. Jys nasasmēja vairs.

Te Andrejs atsagida, ka jau šudin pat vajaga aizīt un apsveicīt sovu draudzini dzimšonas dīnā. Jys nūgrize pa Smiļu ilu, pagāja kaidu laiku pa tū un īgōja kādā nomā. Te jys pīzvanejā un sōce gaideit pi kaidom durovom. Dreiži vīn beja dzēržami sūli un dorbōšonās ap durovu atslāgu. Maiga rūka atvēre durovas, un laipna sejeņa jam draudzei uzsmaideja.

«Loba dīna!» Andrejs jautri saceja un gōja iškā. Te jys sajēme meitīnes rūku un, sirsneigi smaidīdams, runōja tōlōk:

«Tad nu ari - daudz laimes dzimšonas dīnā, Margaritas jaunkuondz!»

Margarita pasateice un aicynōja tū tōlōk. Tur jau beja porīšā jō draugs - medicinas students Murāns, cists flegmatikis. Tur beja ari divi dāmas, laikam cīši dedzeigas Margaritas draudzīnes, jo beja sev leidza atnasušas lelu klēpi puk' u. Jīs lykōs asam studentes.

Margarita īpacīstīnōja Andreju ar sovom draudzinem. Murāns pi tam tylen pasasteidze pīzēmēt, ka nu Rudāna dīnōs iznīkšūt lels komponists vai dirigents.

Studentes beja gondreiž voi pīrsteigta, bet Rudāns tikai ryuce:

«Nu, nu!...» un nōk vairs ari nasaceja. Muzykā jys teišam gribēja sasnēgt ari kaut kū lelōku.

Isastōja mozs klusuma breitejā, Andrejs Rudāns atsasāda ar sōnu pi klavīrem un sōka spēlētis ar taustenim.

Murāns pyrmais atroda par nāpīcīšamu sōkt runōt. Žāl, ka es naasū kāds mōkslinīks, jys saceja. «Tad mums te iznīkotu eista bohemīšu sabīdreiba. Margaritas jaunkundze dzīdōtā, Rudāna kungs komponists un filologijas studentes ari drūši vīn interesējas par muzyku...»

«Prūtams. Cik īspējams. - Ejam uz operu, reizem ari uz koncertim.»

«Līti pateikami!» īsasauce Rudāns. «Ar muzykas analfabetīm manas nagrybātu nōk pīteiga runōt.»

«Kur ta jyus tik nācīteigs!»

«Nu, taipat... Nā, nu tik brīsmēgi jau ari nav...»

Bet nu, kai beja - beja. Tematu jī tūmār beja atrodusi lobu. Tai jī sōka runōt par jaunōkajām nūtykumām muzykas dzeivē. Jī runōja, vīns atsōkdams pēc ūtra. Un kad Andrejs kaut kū stōstēja, tad jam acis vinmār tai dedzei gī mīrdzēja, un jys navarēja mīreigi nūsēdet sovā sēdekli.

Margarita pa tū laiku beja apklopījuse goldu un aicynōja sovus cīmeņus un kafiju. Studentes, prūtams, beja vysvairōk par tū sājusmīnōtas.

Leliski jīs pīrvaldeja kafijas dzēršonās mōksli. Jīs pīpōja trejs reizes vairōk, nakai dzēre nu sovas taseites. Un tai ari vajadzēja. Andrejs, prūtams, tō naprotā. Jys tāu dzeivōja Reigā vēl tīk pyrmū godu. Sovu taseiti jīs izdzēre ar dažom mutem. Un na binums: jū interēša pošlaik cytas litas. Jī tāu beja īsōkuši runōt par Vāgnera Tanheizeru, kū nāsej pyrmū reizi beja izrōdejuse opera. Ar lelu aizrauteibū jī pīrvaldeja kafijas dzēršonās mōksli. Un kurā, kai beja dzīdōjīs kotrs solists, kai spēlējis orkestris un cik leliski dirigējis dirigents. Un Rudāns tūmār vysvairōk beja sājusmīnōts par lelisku svātcelētōju dzīsmi. Jīs pīgōja pi klavīrem un uzsyta dažus akordus, kas vysvairōk beja īsaspīduši atmīnā.

Padzērdušas tū, studentes gondreiž reizē īsasauce:

«Paspēlejīt mums kaut kū! Jyus tāu laikam leliski spēlejat?»

«Nā, nā,» jīs mīreigi saceja. «Es jau nōk seviška namōku. Tīkai tai pat, šū tū...»

«Nu, kaut ari šū tū. Kaut ari kaidu dzīmēnu,» naatsalaide studentes.

«Bet man tāids pavysam naskūlōts bolss. Margaritas

jaunkundze tō navarēs pacīst. Ērgeļnīka meitai un profesora Saksā skūlneicai cīši smolka auss.»

Tāu naleidzēja ari tīs. Ari Margarita beja sazvērniku pusē, un Andrejam nāatlīka nikas cytas, kai meklēt kaidas notes un sēstīs pi klavīrem.

Andrejs beja pajēmis Šuberta albumu un atškeiris dzīsmi «Muzykai». Tei nabeja tik melodiska un tik slovona dzīsme kai cytas. Un tūmār Andrejs tū beja lūti īmīlōjīs. Jau gimnāzijā, klavīrstūndes jīndams, jys beja pīlējīs un mīgīnōjīs ū dzīsmi isamōceit. Tagad tei beja vīna nu tom dzīsmem, kuru Andrejs vysbīžōk beja paradise dzīdōt. Andrejam patyka šei cālo Šuberta dzīsme, kur beja izteika tik skaista pīlējīs.

Margarita pasateice un aicynōja tū tōlōk. Tur jau beja porīšā jō draugs - medicinas students Murāns, cists flegmatikis. Tur beja ari divi dāmas, laikam cīši dedzeigas Margaritas draudzīnes, jo beja sev leidza atnasušas lelu klēpi puk' u. Jīs lykōs asam studentes.

Margarita īpacīstīnōja Andreju ar sovom draudzinem. Murāns pi tam tylen pasasteidze pīzēmēt, ka nu Rudāna dīnōs iznīkšūt lels komponists vai dirigents.

Studentes beja gondreiž voi pīrsteigta, bet Rudāns tikai ryuce:

«Nu, nu!...» un nōk vairs ari nasaceja. Muzykā jys teišam gribēja sasnēgt ari kaut kū lelōku.

Isastōja mozs klusuma breitejā, Andrejs Rudāns atsasāda ar sōnu pi klavīrem un sōka spēlētis ar taustenim.

Murāns pyrmais atroda par nāpīcīšamu sōkt runōt. Žāl, ka es naasū kāds mōkslinīks, jys saceja.

«Tad arīs nāpīcīšamu sōkt runōt.»

Kad smogōs dzīves nūmōkts kleistu es, Tu dīnas pīrvērt klusūs laimes spreīžūs,

Uz cytu pasauli tad mani nes, Uz cytu pasauli tad nes.

Tad arīs nāpīcīšamu sōkt runōt.»

Andrejs nūbeidze ar teatralu žestu: jys beja nūlīcīs golvu, it kai teišam kaut kam pasateiktu. Bet klavīru steigas vēl arīnu gavilejā. Skājas vēl auga, vēl īsāvīnōjā pādejā sājusmīnās viñī un, kad beidzīt vyss beja pīteiks - aplūkā.

Studentes beja sājusmīnōtas.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

Jīs lāseti pošim un vuiceit lāseti ari sovus bārnus.

SVEICAM! * SVEICAM! * SVEICAM!

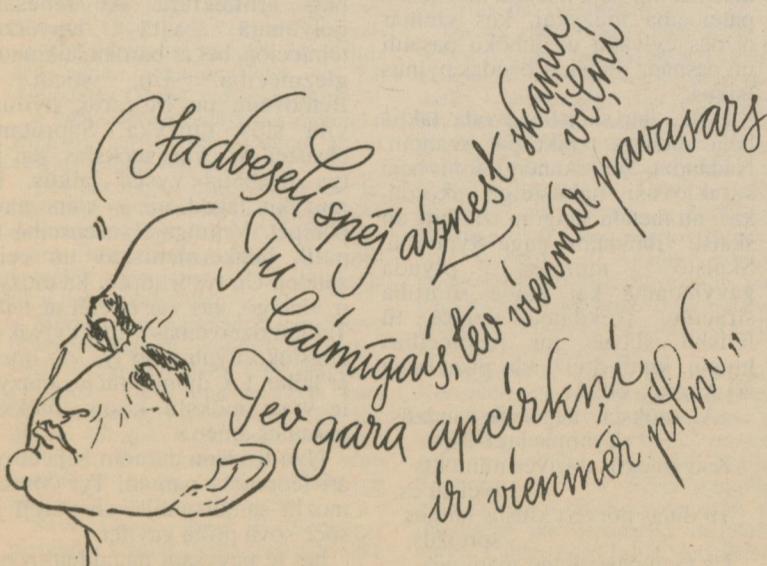
VIENMĒR VĒL IE RINDĀ

**Arī mūsu ielā svētki –
«Zemtura» redkolēģijas
loceklim, ārzemju biroja
vadītājam A. Spoģim jubile-
ja.**

Vienai rokai pietrūkst pirkstu, lai uzskaitītu visus sabiedriskos amatus, ko ieņemis un ieņem tagadējais min-

steriņš, bet skolas gados un jaunībā vārkavietis Alberts Spoģis. Viņš ir atzīts žurnālists, prozaikšs un dzejnieks – āzemēs iznākušas četras

У суботу і нядзелю ад 30 верасьня да 1 кастрычніка 1995 года мы будзем радыя вітаць Вас на вянчаныні Жаны Маліноўскай і Валдзіса Лабінскіса, якое адбудзеца 30 верасьня а 16 гадзіне ў царкве святой Марыі ў Нішгале, што ў Даўгаўпілскім (Дзьвінскім) раёне.

Святкаваныне будзе праходзіць у Даўгаўпілсе (Дзьвінску), у цэнтры адпачынку МЕЖЦІЕМС, у суботу ад васімнадцатай гадзіны і ўсю нядзелю.

Гэта Божая волечка
і Марыі патолечка!
Чужы з чужой як сыйшліся —
У каханыні век жылі.
(Латыская народная песня)

Чакаем Вашага паведамлення пра ўдзел ва ўрачыстасцяцца ў Ж. Маліноўскай і В. Лабінскіса на насыпі (адрас): Лачы 20-11 Наукенская воласць, Даўгаўпілскі раён, LV 5458. Патвія. Тэл. 00-371-54-75354.

AR šo ielūgumu mūs brīdināja un lūdza ierasties viņa dzīves lielajā un svarīgajā brīdī – iestūrēšanās laulibas ostā –

PIRMĀS KAUJAS KRISTĪBAS

Mazākais šaržs па labi:
«Kovārni: – тік бieži cilvēki
piemirst pašu teikto – augstu kāpsi
– zemu kritisi!»

Albertam Sarkanim, Jāzepam Dobkevičam un Valdim Lauskim veltītajā draudzīgajā šaržā (apakšā) notēlotais kovārnisms: – Uz kurieni tie kungi stūrēs – па labi vai па kreisi, vai taisni uz Eiropas Savienību? Ir ko zilēt, jo demokrātija Latgalē, tāpat kā visā Latvijā, vēl bērnu ratiņos.

dzejoļu grāmatas, piektā vēl top – iziet tipogrāfijas procesu. Autors aktīvi darbojies «Latgalu izdevniecībā» un A. Jūrdža fondā, joprojām ir mācību spēks Minsteres latviešu ģimnāzijā un redīgē žurnālu «Kara Invalids».

1959. gadā nelaiķis V. Lōcis žurnālā «Dzeive» rakstīja: «... Spoģis izveidojies ne tikai par dzejnieku, bet savu vārdu teicis arī kā filozofs un literatūras kritiķis, viņa darbus esam lasījuši gandrīz visos latviešu trimdas izdevumos. Kā dzejniekam Spoģim ir savs balss uz lirisku un prāta dzeju... Kā literātam ir ass, atjautīgs, emocionāls un dzidrs stils. Spēcīgas un savdabīgas ir jaunā dzejnieka meditācijas par gara dzīves problēmām. Zinātniskas un saprātīgi veidotās ir arī Spoģa dzejoli un mākslas kritikas vispār, viņa estētika ir viņa filozofiskā kaislība, un viņš studējis ne tikai estētikas problēmas, bet arī literatūras kritiku pie slaveniem vācu kritiķiem kā Benno fon Vizes un citiem.»

Tolaik A. Spoģa kungs strādāja pie disertācijas un Minsteres latviešu ģimnāzijā pasniedza reliģijas mācību, pats papildinājis teoloģiju un slavistikā Minsteres universitātē. Viņa vārsmās arī pēc uzbūves ir liela dažādība – no klasiskajiem sonetiem, tercām un asklepiadeiskajām strofām līdz modernistu ievirzes «baltajām» vārsmām.

Nobeigumā V. Lōcis pasvītro:

«Arī sabiedriskajā dzīvē Spoģis nem aktīvu dalību dažādās organizācijās un pasākumos. Viņš dziļi skumst par mūsu tautīšu lielas daļas pasivitāti un raušanos malā...»

Attiecībā uz teikto nekas nav mainījies arī mūsu dienās, tikai tad vēl gatavojas iznākt viņa pirmā dzejoļu

grāmata un arī dienas gaismu nebija ieraudzījuši neskaitāmi raksti un citi prozas darbi.

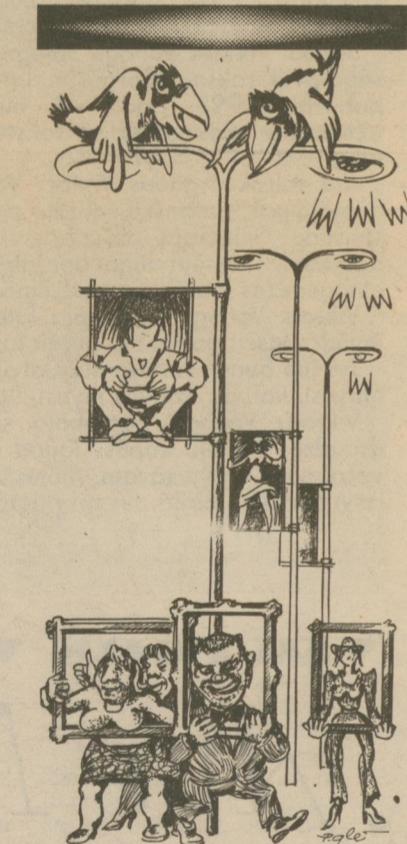
Alberts Spoģis dzimis 1924. gada 9. oktobrī Vārkavas pagastā, dzejot mēģināja jau pamatskolas laikā, bet vēlāk – kā rāvīra gaitās un angļu gūstā Beļģijā. Mācībām izmantoja katru brīvu bridi, bet skolu apmeklēt varēja tikai pēc nokļūšanas brīvē. Pabeidza Rūdolfa Blaumaņa ģimnāziju Oldenburgā, Baltijas universitātē Pinebergā studēja baltu valodas un salīdzināmās valodu zinātnes. Iespriestā veidā pirmie dzejoļi parādījās ģimnāzijas literārā pulciņa žurnālā. Pinebergā pievienojās Latviešu katoļu studentu apvienības «Dzintars» saimei, vairākkārt bija tās prezidijs, sakārā ar desmit gadu jubileju sarakstīja un izdeva «LKSA «Dzintars» 10 darba gadi», kur iespāidīgi parāda organizācijas vēsturi un lomu latviešu tautā.

Diemžēl, pēc diviem semestriem šo augstāko mācību iestādi slēdza, jaunām censonim vajadzēja mācīties Hamburgas, Bonnas, Madrides un Minsteres universitātēs, kur viņš pamatīgi izstudēja germānu valodas, filozofiju, žurnālistiku un literatūras problēmas. Savu doktora disertāciju filozofijā izstrādāja par Franča Betrano attiecībām ar angļu filozofiju.

Sveicam mūsu kolēgi viņa dzīves lielajā jubilejā!

«Zemturus»

Attēlos: dzejnieks A. Spoģis, krājumu «Dzagyuzes lineni», «Pecunia», «Zylūs azaru Šolkas», «Pirmās vijolites» un topošā autors; A. Spoģis savā darba istabā 1959. gadā, šobrid viņš vairs neklabina rakstāmmašīnu, bet strādā ar datoru; mūsu jubilāra vārsmu iedvestais draudzīgais šaržs, ko «izfantazējis» redkolēģijas loceklis P. Gleizdāns.

Priečasimies jūs satikt mūsu mūža derībās
Žanna Maļinovska & Valdis Labinskis

Laulību slēgšana:

Vissvētākās Jaunavas Marijas dzimšanas baznīcā, Nīcgale, Daugavpils rajonā
sestdien, 30. sept. plkst. 16:00

Kāzu svīnības:

Mežciema atpūtas centrā, Daugavpili sestdien sākot ar plkst. 18:00
un visu svētdienu

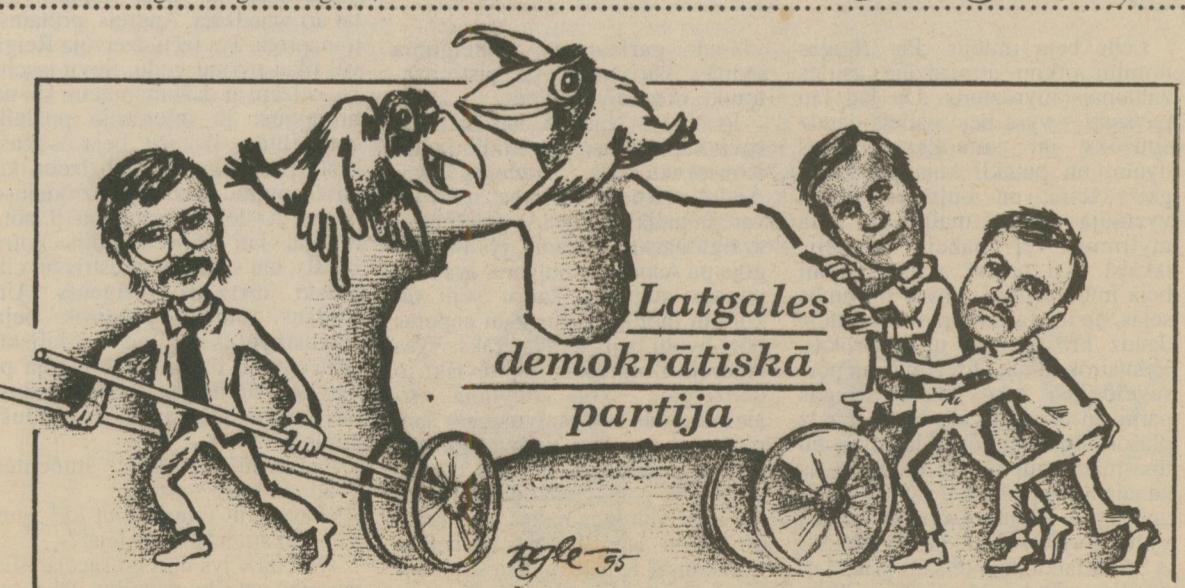
Dīven, tovi lūkumeņu,
Moren, tovi lāmumeņu!
Svešs ar svešu sasatīka,
Meilu myužu nūdzeivōja.

Vēlams pieteikties līdz 23. sept. pie Ž. Maļinovskas un Valda Labinska, Lāči 20-11, Naujenes pagasts, Daugavpils rajons, LV 5458, Latvija, tel.: 00371-54-75354.

P.S. Lūdzu, nemiet līdzi pases un peldkostīmus

vēlam uz visu mūžu saglabāt saderību, uzticību un mīlestību, kā arī apgādāt bērnu kuplu saimi!

«Zemturus»

Latgales novada nedēļas laikraksts.
Redkolēģija.
Dibinātājs – A. Rancāna
izdevniecība.

Masu informācijas līdzekļa
reģistrācijas apliecība Nr. 1609.
Iznāk no 1994. gada 30. decembra,
reizi nedēļā – piektdienās.

Izdevēja norēķinu konts Latvijas
Unibankas Rāznas filiālē Preiļos Nr.
468425, izdevēja adrese: A. Upiša ielā
3-49, LV-5301, tālrunis 21516.

1 iespiedloksne, metiens – 1000
eksemplāru.
Datorslikums un aplaušana Solveiga
Sarkane. Iespriestā Rēzeknes
tipogrāfijā Baznīcas ielā 28.